

TÅRARNA

Man åker inte igenom längre. Det är längesen. E 14 Sundsvall-Östersund går en bra bit utanför. Nej, du får vika av, köra in. Passera Ljunga Motell, där du kan bo för 139 kr/natten enligt en slokande banderoll på fasaden. Vilket ändå ingen gör, att döma av den tomma parkeringen. Hela samhället verkar närmast tömt, övergivet. Ingen rök från ugnarna längre, ingen rörelse på fabriksområdet. Bara någon enstaka bil som stannar till vid spel- och närbutiken som huserar i det som var fabrikskontor.

Ljungaverk. Ni vet: Ljungafosfat, Ljungasalpeter – konstgödsel? Nej, det vet ni naturligtvis inte. Det är nog mest gamla bönder – och bonnunger – som vet det.

Men det var här den svenska kemi-industrins vagga stod. Här skapas alldeles i nittonhundralets början en helt ny industriort, på några få år, vid en av Ljungans forsar, mitt ute i skog och bonnland. Att anläggningen hamnar här beror på tillgången till elkraft, som ännu inte kan transporteras över längre sträckor och som är en förutsättning för fosfattillverkningen. Här växer ett modernt samhälle fram, just kring tillverkningen av konstgödning.

Nu är det tyst, stilla. En tynande, liksom kantstött ort. Det sista av den kemiska industrin försvinner 2001, då Akzo Nobel slutligen avvecklar verksamheten.

Men jag är inte här för att beklaga eller begråta utvecklingens gång. Jag är på jakt efter en berättelse, försöker få den att visa sig tydligare. En roman, förlagd till den här trakten. Varför just hit? Jag är uppvuxen inte så långt härifrån. Det är en av anledningarna. Ett återvändande, alltså. Men också en tanke om att det inte ska spela någon roll var man lägger en berättelse. Har den något att säga fungerar den ändå. Överallt. Och kan beröra alla. Eftersom det egentligen inte är någon större skillnad på här och där. Ingen större skillnad mellan oss människor. Eller hur?

Men nu hör jag en av de ständiga följeslagarna i bakhuvudet fnysa högt. ”Det där är ju bara floskler, sisådär politiskt korrekta! Hur ska vi egentligen kunna nå varandras, förstå varandra överhuvudtaget, när verkligheten för människor ser så annorlunda ut? Va? Svara på det, du!”

November. Och bränderna i Frankrike har just börjat slockna. På andra håll i världen brinner det naturligtvis fortfarande. Men härifrån är det långt till Paris förorter. Än längre till andra oroshärdar. Ja, det är långt bara till Nacksta-området utanför Sundsvall. En annan värld. En annan verklighet.

Fast om jag tittar bakåt kan jag se sönderslagna sommarkåkar, vandaliserade bilar och en hel del annat. Mobbning, övergrepp. Någonstans där långt ner i sextioalet. Och det på en plats som får Ljungaverk att närmast framstå som en metropol. Och jag kan minnas adrenalinkicken, våldets berusning. Där skiljer det kanske inte så mycket. Mer en fråga om skalan.

Men skulle det vara våldet, aggressiviteten som är själva bottenplattan, det som främst definierar oss som människor? Finns det inte någon annan minsta gemensam nämnare i – ska vi säga – mänsklighet?

Ja, vad ska vi välja? Skrattet? Det brukar ju hävdas att det är det som skiljer oss från andra djur.

Om det inte är precis tvärtom. Att det är gråten som är den minsta gemensamma nämnaren. Förmågan att känna sorg. Och uttrycka den.

”If we lived in a world without tears, how would sorrow find a home...”

”World without Tears”, med Lucinda Williams, som jag lyssnar till när jag åker här (och som ni lyssnade till alldeles nyss). Hon ställer frågan med sin hesa, lätt brustna stämma. Retoriskt, naturligtvis. För det är ju ingen risk att tårarna tar slut, eller hur? Och sorgen hittar alltid hem.

Ja, det kanske är så. Att tårarna är det som vi har mest gemensamt, det som gör oss mänskligast.